

Ceenbay Mambetaliev

(1938)

Ceenbay Mambetaliev, 18 Aralık 1938'da Tyan-Şan ilçesindeki Ottuk köyünde doğdu. Kırgız Devlet Tıp Enstitüsünün Tedavi Fakültesini bitirdi. Doktor, "Den Sooluk" adlı sağlık dergisinin sorumlu katibi olarak çalıştı.

C. Mambetaliev'in birçok şiir kitabı yayımlandı. "SSSR'din Salamattık Saktoo otliçnigi (SSCB Sağlık Sektörünün Başarılı Memuru)" belgesini,, Kırgız SSC Sağlık Bakanlığının Onur Belgelerini kazandı.

Hikaye

KARAGAYÇININ UULU / ORMANCININ OĞLU

Bıyıklı otpuskamdı ayılda kurbumdun çakırusuu menen cayloodo ötkörünü çectim. Al çabandık kesipte bolgonduktan, caydır-kıştır köpçülük ömürün too arasında, türkün at koyulgan öröön, ötoktördö sürçü. Bul cılı "Balıktı suunu" saylamak. Es aluu batkırma uşu cayloo keliptir.

Coldun carımınan köbün maşine menen basıp ötüp, kalganın kölökkö almaşıp kün keçtey cete bardım. Alar bar bolgonu üç üy eken. Anın da biröö çatır.

Meni al köptön beri kişi körtüügö zar bolup kalgan-day münöz menen kabil aldı.

***

Tündün bir ubagina çeyin sözübüz bütpöy bacuraşıp oturup, es alış için kıyılıp catıp acıraştık.

"Ketkenge çeyin özünçö een-erkin catıp-turup es al" dep baya men kelgende saroo caya koygon çatırğa bet aldım.

Col cürüp çarçap kelgenim menen közüm ilinbey, bu turmuşumda bolup ötkön eñ sonun caķşına uçurlarımdı estep ukmuştay baktıluu cattım: tigi cañırıktagan çoñ özöndün ününö aralaşa kelgen sekin celargıdan dene-boyum büt dem alıp çırılı, kapısınan turup eşikke çıksam ele kamgaktay uçurup ketçüdüy, kandaydır bir sıyırduu kanat bütüp kalgansıp öröpküym. Serne salıp açıp koygon çatırdın çakan eşiginen arıta töö kirip ketse boylogus atkulaktar kuralduu cookerlerge okşop kılkıldaşat. Tee alısta-alısta zañırigan too baştarı türkün tūs salıp sokkon zor kögüş cooluk salıngansıp, ogo beter kökürök keret. Tüpsüz asman meykindiginde zuu koyup uçkan cıldızdar kızıl sızma tartışıp, oşo zalkar toolordu aşıp çaşınışat...

Men al tünü kanday abalda, emneler cönündö oylonumdu tökpöy-çaçpay, baştan-ayak aytıp bere albaym. Birok, acayıp suluuluk tuurasında gana özüm menen özüm aņgemeleşip catıp, tattuu uykunun kuçağına kirgenimdi alige çeyin unutupasın!

Tündösü cañırıkta, ünü alda kayda car salıp catkan özöndün emi cañı gana közü ilinip, uykuga köşüp baratkansıp, pastap kalıptır.

Coldoşum erteñ menenki çaydan kiyyin koydu kaysı tarapka caya turgandığın aytıp, zeriksem bastırıp kelüümdü ötüñüp maga atını taştadı.

***

Bu yılki yıllık iznimi arkadaşımın daveti üzerine yaylada geçirmeye karar verdim. O çobanlık yaptığı için, yaz, kış ömrünün çoğunu dağların arasında, türlü isimler konulmuş oluklar, vadilerde geçirirdi. Bu sene "Balıktı Su da" olacaktı. Dinlenme şansına bu yayla denk gelmişti.

Yolun yarısından fazlasını arabayla gittik, kalan kısmı gölülle devam ettim, akşamüzeri ulaştım. Bunlar hepı topu üç evdi. Bunların biri de üstelik çadır.

Beni, çoktandır insan görmeye hasret kalmış biri gibi karşıladı.

***

Gecenin hayli ilerleyen vaktine kadar sözüümüz bitmedi, dinlenmek için güç bela birbirimizden ayrıldık.

"Gidene kadar kendi evindeymiş gibi rahat et ve iyice dinlen" diye ben gelir gelmez derhal kurduğu çadıra doğru yürüdüm.

Yoldan gelmiş olmamın verdiği yorgunluğa rağmen, gözlerime uydu girmedi, hayatımda olup biten en güzel günlerimi hatırlayarak, büyük bir mutluluk içinde yattım: yankılanan büyük vadinin sesine hafif rüzgârdan tüm vücudum nefes alıyor; kıvrılıyor, aniden dışarıya çıksam sanki pelin gibi uçuracakmışçasına, gizli bir kanat bitmiş gibi heyecanlanıyorum. Hafifçe aralık bırakılmış çadırın kapısından ötede, deve gelse kaybolacağı yükseklikteki otlar, silahlı askerler gibi kıpırdaşıyordu. Biraz daha uzakta kocaman dağ zirveleri türlü şekillerde, büyük, örgülü ve mavimsi yazma bağlamış gibi daha da bir göğüs kabarttıyordu. Uçsuz bucaksız gökyüzünün derinliğinde hızla uçup kaybolan yıldızlar, kızıl bir çizgi çekerek, deminki koca dağların ardına saklanıyorlardı...

Ben o gece nasıl ruh hali içerisinde ve neler hakkında düşündüğümü eksiksiz, baştan sona anlattım. Yine de, bu acayıp güzellik karşısında kendi kendimle sohbet edip, tatlı uykunun kucağına girdiğimi hiç unutamayacağım!

Gece yankılanan sesi çoktan beri bir şeyleri duyurmaya çalışan vadinin daha yeni gözleri mahmurlaşmış, uykuya göçüp gidiyormuşçasına, durgunlaşmıştı.

Arkadaşım sabah kahvaltısından sonra koyunları nereye götüreceğini söyledi, sıkılırsam gelmemi rica edip bana atını bıraktı.

***

Şaardığı topurana kıymıl menen cañı ele koştuşup kelsem da, kusadar bolo tüşkünsüdü. Toonun tuncuragan tınçtıgına köñüp bütkön ayaşım da anda-sanda "ooz açkan" adam bolup çıkpası. İdiş-ayagın cıynap catıp oyluu oturup kalgan maga kandaydır tartıngandık, bir müçülüştüğünön inğaysızdanıp catkansızgan münözdö söz kattı:

- Bir azdan soñ kün ısıyt. Östöndün suusunun eegine barsañar salkın bolot. Tölögön dosuñar maldan boşoboyt, uşıtip. Zerigesıñer go, emi...

- Çok, kabatır bolboñuz. İş-iş da.

Ayaşım çıkkağa kirgen uçurdu paydalana, eşikke tura cönödüm.

***

Kün kötörmö boyunday öydölöp, baya tañ azanda salkındap sogup catkan celargı küçünön taygandıktan, başkalardan serbee uzun çıkkan kıya çöptün baştarın gana arañcan kıymıldatıp kalıptır. Çatırğa kirip, col boyu okup bütpöy kalgan kitebimdi aldım da, eñ keyiştän, tigi künü boyu cañırıktap çıkkan çoñ özöndü karay bastım.

" Bul öröndö calgız gana özüm" degensip öküroñ atkan dayranın çıbrıçık ak köbüğü küngö çağılışıp, burkan-şarkan...

Men cilma akkan çayıttın arıta tömön ekenin körüp, basuudan eringendikten, suu ceeginde taştın üstünö kelip, kemselimdi büktöy salıp oturdum.

Koy taştardın conun caba koyup, kayradan ketençiktegen suunun öcör kıyalı sagınıp körgön kişiğe bir turup kusalıktı, bir turup örnöküp tolkundoonu beret. Adamdar caratılış suluulugun, anın azemdep casagan kıyal koozdugun emnelerge gana salıştırbayt. Tigi köbük cuup catkan targıl con, ar kıl kölömdüü taştar çın ele tübünö şıyraktarın matıra sayıp, condorun düküytö turup kalgan koylor keyiptenet. Eriksizden kıyalga batasıñ: alar suu taşığanda kürgüştöp kirgen kozuluu koylordu agızbay öyüzdön büyüzgö ötkörüügö dayranın belin sındırış üçün, agınım tosop turup kalgan irikter bolso kerek. Koy şeyitteri...

Men mümkün dağı türkün kıyaldın kıyabat çordunun sürüp, oygo batat belem, - artıman çıkkan ün selt ettirdi:

- Saloom aleykum!

Sırtınan karaganda alakamı ağış, mırtıygan mancalarında tatına sızılğan bırıştarı bar kolun sunup, ketirekey murun, betinin otu kıpkızıl, kalgandarı köödöy kara: közü, kaşı, kirpiği, çaçı, moturaygan cılañaylak bala turuptur.

Sıykır comoktordun uçugun çubap, tuncurap oturmagı bul bala cerdin carıgınan çıga kalganday boldu.

- Aleykuma salam... çoñ cigit. - Alige tartpay turgan kolun şaşkandan kuuşura karmapmın: kirpiklerin tez-tez irmey, közün cuump ciberdi da, daroo bulkup aldı.

- Atıñ kim? Kim balasıñı?

- Kaynarbek. Karagayçının balasımmın.

- Kel beri, Kaynarbek, ermekteşeli.

Al eç çoçurkap tartınbastan kelip orun aldı.

Şehirdeki koca kalabalıkla daha yeni vedalaşıp gelmiş olsam da, içimde bir özlem hisseder gibi oldum. Dağın somurtuk dinginliğe çoktan alışmış olan arkadaşımın eşi de tek tük "ağız açan" olup çıkmaz mı? Kap-kaçaklarını toplarken, dalmış halde oturan bana biraz çekingen biraz da herhangi bir eksikliklerinin ezikliği içerisinde bana;

- Birazdan hava ısınır. Kanalın kıyasına giderseniz serin olur. Tölögön dostunuz işten fırsat bulamaz, böyle. Sıkılırsınız herhalde...

- Hayır, endişelenmeyiniz, iş iştir.

Arkadaşımın hanımının çıkış anını fırsat bilerek bende dışarıya çıktım.

***

Güneş duvar kadar yükselip, demin sabah ezanında serin esen rüzgâr gücünü kaybettiği için, diğer otlara nazaran daha uzun olan otların başlarını ancak sallayabiliyordu. Çadıra girdim, yol boyunca okuyup bitiremediğim kitabımı aldım ve yokuştan, gün boyu yankılanan büyük vadiye doğru yola koyuldum.

"Bu vadiye yalnızca ve yalnızca ben" der gibi hırçın bir şekilde akan nehrin köpükleri güneşte yansıma yaparak gürül gürül.

Sakin akan yerinin daha ötede ve aşağıda olduğunu görüp, yürümekten usandığım için, suyun kenarına, taşın yanına geldim, battaniyemi üzerine katlayıp serdim ve oturdum.

Taşların kenarlarını gömüp yeniden çekilen suyun inatçı karakteri, özlem çekmiş insana bazen türlü hasreti, bazen de garip heyecanları veriyordu. İnsanlar, doğanın güzelliğini, onun özel olarak sergilediği davranışlarındaki güzelliği nelerle karşılaştırmaz ki. Şu köpüğün yıkadığı dar dağ sırtları, irili ufaklı taşlar; gerçekten de köküne ayaklarını saplayıp sırtlarını kamburlaştırarak dura kalan koyunlara benziyordu. Elinden olmadan hayallere dalıyorsun; su taşınca atılarak giren kuzulu koyunların akmasına izin vermeden karşıdan karşıya geçirmeye, nehrin belini kırmak için, akıntısını engelleyen koçlar olsa gerek. Koyun şehitleri...

Belki de türlü hayalin ilk kaynağının izini sürüp, düşüncelere daldım sanıyorum ama arkamdan gelen sesle irkildim.

- Selamün Aleyküm.

Dış görünüşüne bakılırsa karşımda avuç içleri beyaz, şişman parmaklarında tatlı çizgileri olan ellerini uzatıp, kısa burunlu, yüzü kızarmış, (diğerleri kömür gibi kapkara; gözü, kaşı, kirpiği, saçı) sevimli tombul ve yalınayaklı bir çocuk duruyordu.

Esrarengiz masalların düğümünü çözüp, sessizce oturan bana bu çocuk yerin yarığından çıkmış gibi geldi.

- Aleyküm selam... Koca adam, hala uzatılmış halde duran ellerini şaşkınlıkla sıkıca kavramışım. Kirpiklerini tez tez kapatıp açtı ve gözlerini kapattı, hemen çekti elini.

- Adın ne? Kimin oğlusun?

- Kaynarbek. Ormancının oğluyum.

- Gel beri, Kaynarbek, sohbet edelim.

O hiç çekinmeden gelip yerini aldı.

- Okuyusuñbu sen?
- Ooba, ekinçiğe kettim.
- Kettim dep aytpayt, köçtüm deş kerek da. - Al bir az oylono tüştü.
- A emne üçün köçtüm. El köçkondö oşentet. - Kapısınan kütülböy aytilgan bul coopko unçukpay oturup kaldım.
- A sen kaydan keldiñ bayke?
- Men şaardan keldim, - dedim kadırese çoñ kişi menen süylöşüp catkanday ün menen (negedir oşol uçurda anın bala ekendiğın unutup da koyupmun).
- Sen balık uulagandı bilesiñbi?
- Çok. Birok, uulagan kişilerdi körüp cüröm.
- Anda sen cakşı ekensiñ. - Men anın sözünö tüşünö albay kaldım. Kakşık öñdönüp ketti.
- Emne üçün. Men cön ele, balık uulap körgön emesmin.
- Balıktı karmagandı emnesi kızık, bayke. Anı öltürgöndün emnesi cakşı.
Menin denem "dür" ete tüştü. kadaydır bir balalık sezimdin-balalık ayoo sezimdin taasirinen çoçup kettim.
- Körösüñbü, men seni balığı köp kölmögö alparayın.
- Köröt elem. Alıspı?
- Co-ok. Tetigi cayıkta. Küzgügö okşop çağılışkan buluñdu kördüñbü, teetigi. - Mırtığıy kıska söömöyün oşo caktı közdöy meledi.
- A sen çarçabaysıñbi? Cılañaylak da ekensin.
- Uşul körünüp turgan cergebi? Men ayakka kün sayın barıp kelem. (Butunun cılañaylaktığı cönündö sözüñmö coop kaytarbadı).
Kemselim karuuma salıp, kübünö türdüm.
- Cayloodo çañ bolboyt, bayke. - İçim tız ete tüştü.
- Çeberlep bas, butuñdu taşka urup alasıñ.
- Şiber keçip cılañaylak cürgön kaday cakşı ee, bayke. Çoñ enem batınkeñ kiybeysiñ dep ele uruşa beret. A men anın açuusun keltirbeyin dep üydön çıgam da üyümö katıp koyom.
- Kaydagı üyüñö?
- Atkulak üyümö.
Men köp tüşüböy kalsam da kaytooldop surabastan basa berdim.
- Mına, mobul cerde. - Al koluman tarta, şap ete çök tüştü. Kemselim canıma taştay, şiberdi capıra oturdum.
- Şşşş. Akırın... Bayke, ticine karañız... "Kıl murut" çıkkın tura, demek tamaktanıp bütüşsö kerek...
Al tizelerin eki kolu menen tayana, közdörtün suudan albay şıbrap süylöp cattı. Men da sıñar tizeley irimge üñüldüm: duşmanına karşı çabuulga cönögön cookerler sımal, katarı menen cış tizilgen kara con balıktardın kırkaarı birde suu üstünö çıga kalkılđaşa, birde tee arıta tübünö çögüp, soylop alga baratkanday. Şart kolun salıp çeñgeldey suzup ırgıtsañ bultañ etip, ak booru körünö, şiber arasında şırt-şırt etip kuru çabak urup catıp kalçuday.

- Okuyor musun sen?
- Evet, ikinci sınıfa gittim (geçtim).
- Gittim denilmez, göçtüm demek gerek. O biraz düşündü.
- Neden göçtüm. İnsanlar göçünce böyle derler. Aniden beklenmedik şekilde verilen bu cevap karşısında ne diyeceğimi bilemedim.
- Peki, sen nereden geldin ağabey?
- Şehirden geldim, dedim sanki büyük biriyle konuşuyormuş gibi bir ses tonuyla (nedense o ara onun çocuk olduğunu da unuttuvermişim).
- Sen balık avlamayı bilir misin?
- Hayır. Fakat avlayanları hep görürüm.
- O zaman sen iyi birisin. Bu söylediklerine bir anlam veremedim. Sanki alay eder gibiydi.
- Neden. Ben öylesine... Balık avlamadım.
- Balık avlamanın neresi zevkli, ağabey? Onu öldürmenin neresi iyi?
Vücutum "tir" titredi. Çocukluğuma dair bir his; çocukluğun merhamet duygusunun etkisiyle irkildim.
- Görmek ister misin, ben seni balığın bol olduğu yere götüreyim.
- Görmek isterim. Uzak mı?
- Hayır, şuradaki otlakta. Ayna gibi parlayan şu köşeyi gördün mü, şuradaki. Şişman kısacak işaret parmağını o tarafa doğru yöneltti.
Demin çadırdan çıkarken gitmekten erindiğimi hatırladım.
- Sen yorulmaz mısın? Üstelik yalınayaksın da.
- Şu görünen yere mi? Ben oraya her gün gidip geliyorum (Yalınayak oluşu ile ilgili soruma cevap vermedi).
Battaniyemi silkeledim ve dürdüm.
- Yayıda toz olmaz ağabey. İçim sızladi nedense.
- Dikkatli yürü, ayaklarını taşa çarpacaksın.
- Çimenlerin arasında yalınayak dolaşmak ne güzel değil mi ağabey? Büyük annem, ayakkabını giymiyorsun diye hep azarlar. Onu sinirlendirmemek için evden giyerek çıkarım sonra evime saklarım.
- Hangi evine?
- Atkulak* evime.
Her ne kadar bir şey anlamadıysam da tekrar sormadan yürümeye devam ettim.
- İşte şurada. Elimden çekip, hemen dizüstü yere çöktü. Battaniyemi yanına bırakıp, çimenleri devirerek oturdum.
- Şş. Yavaş. Ağabey, şuna bakın. "Bıyıklı" ortaya çıkmış, demek ki yemek yemeyi bitirmiş olsalar gerek...
İki eliyle dizlerine dayanarak, gözlerini sudan ayırmadan alçak bir sesle fısıldıyordu. Ben de bir dizimin üzerine çökerek suyun derin yerine bakmaya koyuldum. Düşmanına karşı savaşa hazırlanan askerler gibi, sırayla dizilmiş siyah sırtlı balıklar dizisi bazen suyun üstüne çıkıyor bazen de ta derinlere dalıyor; sürünerek ilerliymiş gibiydi. Hemen elini daldırıp avuçlayarak fırlatsan, kıvranıp, beyaz göğüsleri görünerek, çimenlerin arasında bir o yana bir bu yana zıplayarak, yüzerek kalacak gibiydi...